

Kitap İncelemesi

MARÍA PUIG DE LA BELLACASA’NIN “BAKIM MESELELERİ: İNSANDAN ÖTE DÜNYALARDA KURGUSAL ETİK” KİTABI ÜZERİNE ELEŞTİREL NOTLAR

Pınar SARIGÖL*

Öz:

María Puig de la Bellacasa²³’nin “Bakım Meseleleri: İnsandan Öte Dünyalarda Kurgusal Etik”²⁴ Kitabı Üzerine Eleştirel Notlar

Bu çalışma María Puig de la Bellacasa’nın kitabı “*Bakım Meseleleri: İnsandan Öte Dünyalarda Kurgusal Etik*” üzerine eleştirel bir inceleme yazısıdır. Bu makalede Puig de la Bellacasa’nın analizine dayanarak insanların insan olmayan varlıklarla (toprak, organizmalar, su, vb.) dönüşen ilişkisi iklim krizi işaret edilerek tartışılacaktır. Kitabın özgünlüğü ve önemi, ‘bakım’ gibi bireysel bir pratiği yerküreye ve diğer varlıklara karşı ortaklanılabilen bir pratiğe dönüştürme arayışından gelir.

Anahtar Kelimeler: İnsan, İnsan Olmayan ve/veya Doğal Olmayan Varlıklar, Permakültür, Ekoloji, Anti-ekoloji.

JEL Kodları: F18, F19, P28, Q57.

* Dr., ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Öğretim Görevlisi, psarigol@metu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5420-8892

Makale gönderim tarihi: 13.12.2021

Makale kabul tarihi: 31.05.2022

Künye Bilgisi: Sarıgöl, P. (2022), “*María Puig De La Bellacasa’nın “Bakım Meseleleri: İnsandan Öte Dünyalarda Kurgusal Etik” Kitabı Üzerine Eleştirel Notlar*”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 265-274.

²³Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds, Maria Puig de la Bellacasa, Minnesota& London: University of Minnesota Press, 2017, 265 sayfa. ISBN 978-1-5179-0065-6

²⁴İşbu kitap İngilizceden Türkçeye henüz çevrilmiş bir eser değildir. Kitabın orijinal başlığı *Matters of Care: Speculative Ethics in More Than Human Worlds* bu makalenin yazarı tarafından sadece bu yazı için çevrilmiştir. Aynı şekilde kitaptaki diğer alıntılar da bu yazı için makalenin yazarınca çevrilmiştir.

Critical Notes on María Puig de la Bellacasa's book, "Matters of Caring: Speculative Ethics in more than Human Worlds"

Abstract

This article is a critical review on María Puig de la Bellacasa's book, *"Matters of Caring: Speculative Ethics in more than Human Worlds"*. Relying on Puig de la Bellacasa's analysis, in this article, it shall be discussed the transformed relationship of human with non-human by pointing out climate crisis. The originality and importance of this book comes from its quest to transform an individual practice of 'care' into a practice that can be shared towards the earth and other non-human beings.

Keywords: Human, Non-human, Permaculture , Ecology, Anti-ecology
JEL Codes: F18, F19, P28, Q57.

Giriş

Son yıllarda iklim krizine karşı devletler üstü tartışmalardan okul çocuklarının ‘Gelecek için Cumalar’ adlı kolektif uyarı eylemlerine kadar gittikçe artan bir dizi acil eylem ve/veya toplantı planları ortaya çıkmıştır. Buna paralel çevresel duyarlılıklar, tüketim alışkanlıklarına yönelik eleştiriler, hayvan hakları, toprağın doğal kullanımı gibi daha gündelik önerilerle yeni yaşam formları da zorlanmıştır. Et yememe ve/veya organik beslenme, ya da plastik atıkların geri dönüşümü gibi yeni alışkanlıklar bütünsel olarak gündelik yaşamın akışında tüketim alışkanlıklarını değiştirmeye yönelik pratikler ve tavsiyeler getirmiştir. Bunlarla birlikte gelişen teknoloji ve bilim de bir taraftan iklim krizini açıklarken diğer yandan bilginin gündelik dolaşımına ve kullanımına da olanak sağlamıştır. Böylece iklim felaketine yönelik olanlar /olabilecekler insanlığın yok olma kaygısı ve insanın geleceğe dair umutsuzluğunda yeniden anlam kazanabilmiştir.

María Puig de la Bellacasa’ nın “*Bakım Meseleleri: İnsandan Öte Dünyalarda Kurgusal Etik*” adlı kitabı bu ‘yeniden anlamlandırmayı’ analiz ederek iklim krizini ve doğal felaketlerin insanın gündelik sorumluluğuna nasıl dönüştüğünü veya dönüşme olasılığını tartışmaya açar. Dolayısıyla kitabında kurgusal bir olasılık dâhilinde bir dizi tartışma insanın, insan olmayan diğer varlıklara karşı sorumluluk duygusunu etik yaşamın ilkesi ile birlikte düşünür. Puig de la Bellacasa, etik sorumluluk arayışında, politik ekoloji dinamikleri ile birlikte hegemonik tarihsel bir akışı dönüştürmeyi umarak ilerler. İklim krizi ve doğal felaketler, Puig de la Bellacasa’nın kitabında insanın yeryüzü ve doğayla dönüşen ilişkisi politik ekolojik tartışmalarda yeni ve biricik bir özgünlük kazanır.

Puig de la Bellacasa’nın orijinal adıyla *Matters of Care: Speculative Ethics in More Than Human Worlds* adlı kitabı 2017 yılında Minnesota Üniversitesi Yayınları tarafından basılmıştır. Kitabın yayımlanmasının ardından üzerine birçok inceleme ve eleştiri yazısı yazılmıştır (McMaster, 2017; Crabu, 2019; Brons, 2019; Türer, 2020). İncelemelerde genel olarak öne çıkarılan özellik kitabın son yılların özellikle iklim ve toprakla ilgili politikleşen tartışmalarına ilişkin felsefik bir derinlikte gündelik ve çok yönlü bir cevap arayışına girmesidir. Başka bir ifadeyle, bakım (care) meselesini, feminizm ve ırkçılık çalışmalarından bilim-teknolojinin en ileri öngörülerine kadar geniş bir çerçevede sorgulaması ve bu sorgulamayı okuyucuyla birlikte yapmaya çalışmasıdır. Kitap, en az ‘kendine’(self) olduğu kadar yerküreye ve diğer varlıklara karşı etik bir sorumluluk hisseden öznel nasıl ortaya

çıkartılır sorusunun cevapları için mantıksal bir yapıda ilerler. Bu yüzden kitap ‘bakım meselesi’ diyerek, insanın kaygılarından ve dışarıdan bir çare/çözüm beklemezsizin düşünebilmesinin yollarını arar. Bu derin tartışmayı yaparken alterbiopolitika ve permakültür kitabın ikinci bölümünden sonra öne çıkan iki kavram olmuştur. Alterbiopolitika bir olasılıktan ilerleyerek yerküreye, çevreye ve yaşama yönelik iç içe geçmiş dünyaların ve onların bakımının alternatif ve birlikte olacak yollarının kavramsallaşmasıdır. Nitekim iç içe geçmiş ve birbirine örülmüş yaşamların kalıcı bir şekilde gelişmesi ve sürdürülebilmesi bakım kültürünü bir ‘meseleye’ dönüştürmüştür. Bu meseleyi çözmek adına, permakültür tarımsal pratiklerden ve toprakla kurulan sağlıklı ilişkiden öte başlı başına alterbiyopolitik bir kolektif bir güçlenme olanağıyla kitapta yerini alır (Puig de la Bellacasa, 2017: 125-126). Bu kolektif güçlenme, yerküreye kolektif bir bağlılığı ve özeni de beraberinde getirir. Böylece herkesin ve her ‘şey’in yaşamı kurtarılır ve yerkürenin felaketleri de son bulabilir. Kitabın mükemmel bir akışta ilerleyen ve sürekli sorularla okuyucuyu düşündürten analizi ortak ve kolektif yaşamın etik sorumluluğunu yaratma öngörüsüyle başka olasılıklara da kapı aralayarak sonlanır. Feminizm, politik ekoloji, biyosiyaset, bilim ve teknoloji alanlarında çalışan veya araştırma yapan herkes için oldukça ufuk açıcı bir çalışma olduğu açıktır.

Değerlendirme

Bu makalede María Puig de la Bellacasa’nın kitabına dayanarak iklim rejimi ve insanların dünya ile ilişkisi, yerkürenin geleceğine dair yükselen ekolojik kaygılar ve değiştirilmeye çalışılan gündelik alışkanlıklar tartışılacaktır. Puig de la Bellacasa’nın kitabı okuyucuyu insan merkezli olmayan dünyaları fark etmek, önemsemek gerektiğine ve bunun olması için de insanı daha etik temelli düşünmeye davet eder. Kitaba göre, farklı nesne, canlı ve organizmaların dünyaları ve kaderleri kaçınılmaz olarak birbirinin içine geçmiş ve yerküredeki her türün yaşamı bir nevi birbirine bağlanmıştır (Puig de la Bellacasa, 2017: 1). Kitap bunu vurgularken, insan olmayan türler/varlıklar ve insanlar arasındaki etkileşimin politikleşen doğasına iklim krizi, küreselleşme ve artan insan hareketliliği ile kavramsal bir çerçeve kazandırmaya çalışır (Latour, 2018). Kitap, artan eşitsizliklerin iklim kriziyle herkesi eşitlediğini vurgular ve büyük iklim felaketinde herkesin eşit şekilde zarar göreceğine dikkat çeker. Aynı şekilde küresel dünyanın kurtarılması gereken kocaman bir toprak parçasına dönüştüğünü açıklar. Dolayısıyla, betimlenen bu büyük resimde insanın gündelik yaşamı ve

yeryüzü ile ilişkisi durduğu yerde yapabildiği kadardır. Başka bir ifadeyle, insanın yeryüzü ile gündelik ilişkisi ve özeni kendi fiziki ve ruhsal sağlığına, yaşamına gösterdiği sorumluluk kadardır. Bu, toprağa ve doğaya da etik bir sorumluluk hissetmesi gerektiğini içinde taşır. Puig de la Bellacasa, bu noktayı Foucault'nun kendilik kaygısı ve kendilik pratiğine referansla güçlendirerek yeniden işler. Şöyle ki, Foucault'ya göre ahlak insanın dışında gelişen, dışsal norm ve öğretilerdir. Başka bir ifadeyle ahlak kuralları dışsal olarak belirlenmiştir. Bu dışsal belirlenim bilgi kaynaklarını ve yapılarını da etkilemiştir. Hatta bunları zamanla değiştirmiştir. Örneğin, Antik Yunandan sonra Roma'da özellikle dördüncü yüzyıl ve sonrası Hıristiyan öğretilerin ışığında yeni pratiklerin ve normların belirlenimi, onaltıncı yüzyıl ve sonrasında ise bilimsel öğretilerin artık yeni normu belirlemesi bu değişimi açıklar. Foucault'ya göre (1986) etik, bu dışsal belirlenim ve yönlendirmenin aksine içsel bir özgürleşmedir. Başka bir ifadeyle, etik ahlaki belirlenimlerin zorunluluklarıyla kendilik pratiğini açıklamaz. Etik, insanın kendi bedeniyle, kendi ruhuyla ve yaşamıyla özgür istenci doğrultusunda ilgilenmesidir. Foucault'nun etiği, aşmaya dönüktür. Bir bakıma, 'kendi' için özen ve ilgi bir özgürleşmedir. Kendilik bakımı etik-estetik bir öznelliktir. Bu, siyasal olarak da özgürlük fikrine dayanır ve kendilik bakımı esasında estetik bir özgürleşmedir. Puig de la Bellacasa kitabında Foucault'nun etik perspektifine dayanarak insanın yerküre/toprak ile aynı zamanda insan olmayan her varlık ve türle dışsal/ahlaki bir otoriteye ihtiyaç duymadan etik-estetik uyumunun peşine düşer. Dahası, insanın zorunluluk hissetmeden kendinden öte dünyaları ve yaşamları bilerek insanın kendi merkezinden çıktığı bir varoluş kurgusunu geliştirir. Bu yeni etik-estetik pratikler ve kaygılar aslında kendilik halinden arınan, farklı dünyaları da içine alan özgürleşmeyi doğa kültürünü fark etmekle başlatır. Başka bir ifadeyle, Puig de la Bellacasa'ya göre bu, doğa kültürleri ile yeni bir yaşam sözleşmesidir. Bu sözleşme de birlikte yaşamın ve yaşamlara uyum sağlamanın sözü ve pratiğidir. Öyle ki, kitap María Puig de la Bellacasa'nın gündelik yaşamda insanın değişen/değişmesi gereken ontolojik doğasının yeni bir sorumlu özne yaratarak anti-ekolojik davranışlarını sorunsallaştırması ile gelişir. Dünya elitlerinin küreselleşmeden kazançlarını ve karlarını düşünmeden, birey-insan olarak yerküre ve üstünde yaşanan toprak parçası için kaygılanmanın, ona özenli davranmanın kolektif etiğe dönüşen politikası özgün bir analiz ve ekolojik bir perspektif sunmuştur. Bu bağlamda, kolektif doğal yaşam modellerinden farklı materyalden çöpleri ayırmaya kadar insan olmayan toprakla karşılıklı özen ve itina ilişkisinin politikleşmesi kitapta ufuk açıcı bir değerlendirmeye, Puig de la Bellacasa'nın alterbiyosiyaseti ile kavramsallaştırılmıştır.

İnsanın ekolojik krizle ve doğal felaketlerin artmasıyla yaşamlarını kaybetme kaygıları mı yoksa dünyanın topyekun yok olacağına dair korkuları mı kolektif pratiği yerküre ve toprağa yaklaştırıyor; bu soruların cevapları kitapta doğrudan verilmemekle birlikte, cevaplara götürmesi umulan analiz ve kavramlar yeni kolektif etiğin ontolojik ve epistemolojik kaynağını bir nevi tartışmaya açar. Doğal kaynakların tükenmesi ve iklimin endişe veren seyri yaşamın sadece bireysel-biyolojik olanı aşan yok oluşu geleceği kurtarmak için itina, dikkat ve özeni yerküre ile gündelik ilişkinin bağlayıcı, belki de şefkat büyüten duygusuna dönüştürür. Küresel güçlerin iklim politikalarını ve bilimsel önerilerin yönlendirici otoritesini dışarıda bırakarak, birey-insanın yerküreye karşı ekolojik /anti-ekolojik tutumunu etik-özne ve duygular bağlamında sürdürülebilir olması mevzunun bir boyutudur. Daha özeldir birey-insanın durduğu yerde ve ulaşabildiği alanda doğa kültürünü ve yerküreyi koruma, bakma, ilgilenmeyi nasıl yapacağı hangi bilgi kaynaklarına göre yapması gerektiği meselenin diğer bir boyutudur. Permakültür, kolektif bir yaşam modeli sunarak *permanent*/kalıcı olanın izinde kendi bilgisini de doğayı, döngüleri izleyerek elde etmiştir. Bu permakültürel grupların çabası bildiğimiz anlamda nefes almayan toprağın da havaya ve suya ihtiyaç duyan, özeni isteyen yaşamını görünür kılmış ve birlikte yaşamının bilme zorunluluğunu da hatırlatmıştır (Puig de la Bellacasa, 2017: 21).

Latour'a göre (2018), yerkürenin kendi yaşamının da olduğu, onun da insanda olduğu gibi acı çekeceği veya tepki göstereceği hiç düşünülmüdü. Bilim ve teknolojinin daima insan yaşamına faydaları yüceleştirilirken, yaşamın kendisinin tükendiği ve zarar gördüğü unutuldu ve birbirini takip eden nedensel felaketlere zamanla ortam hazırlandı. Bir tarafta küreselleşme ve teşvik edilen (veya sebep olunan) insan hareketliliği, diğer tarafta büyük sivil toplum örgütlerinin pratikte güçlenmemiş teorik çareleri dünya ve yerküre arasındaki farkı unutturdu ya da dünya küreselleşirken unutilan bütünlüklü varlık yerküre gittikçe insan yaşamını tehlikeye atarak kendisini aşırı tüketmenin tepkisini gösterdi. Belgesellerde izlenen kara delikler, aynı şekilde yıllarca izlenen kutuplardaki buzul erimeler veya küresel ısınma senaryoları bilim insanlarının meselesi iken; bugün toprak veriminin düşmesi veya alışılmışın dışında seyreden mevsimsel ısınma/soğumalar sıradan insanın gündelik sıkıntısına ve sorununa dönüştü. Sadece dönüşmekle kalmadı; bu, bir dizi kaygı ve korkuyu da beraberinde getirdi. Bilhassa artan hastalıklar, insanların jeolojik koşullarından dolayı daha verimli topraklara göç etme isteği beraberinde çeşitli ırkçı modellerin yanında (göç hareketliliğinin toprak istilası ve salgın hastalık nedeni olarak algılanması gibi alternatif sağ modeller),

kolektif ekoaktivizmi de iklim ve toprağı korumak adına yükseltti. İklim, doğal afetler, toprağın verimsizleşmesi meselesiyle ilgili çok boyutlu ve aynı zamanda çatallaşan, hatta maddeleşerek evlere, mekanlara, odalara ve içimize giren, arzu edilmeyen nesnelere/şeyler ortaya çıktı. Nihayetinde, insanın sosyalleşme süreci insan olmayan varlıklarla da etkileşimi zorunlu kıldı ve insan, insan olmayan varlıklarla da etkileşim kurarak gelecek için bir yaşamı kurtarmayı amaç edindi. Latour'un ifadesiyle (2018), insan, kendi merkezinden algıladığı ve yönetmeye çalıştığı yerkürenin ağır reaksiyonuyla hızlıca etkileşim kurmaya çalıştı. Bu bağlamda, önce bilim ve teknoloji tekrar 'yeni'nin arayışına girdi, ama aslında yeni olması gereken insanın doğa kültürünün bir parçası olduğunu hatırlaması ve plastik tüketmeyi, uçağa binmeyi, organik beslenerek belki de yerküreye karşı kolektif bir özrün bizzat içinde olduğunu fark etmesiydi. Puig de la Bellacasa (2017) kitabında işbu meseleyi biyosiyaset ve etik tartışmalarının içine yerleştirerek insan olmayan türlerin ve varlıkların da yaşamını sürdürülebilir kılmak, sağlıklı tutmak için ve hatta yerküreyi küstürmemek adına alternatif bir politik ekolojik perspektifin gündelik hayattaki gerekliliğine dikkat çeker.

Ekolojik kriz gittikçe gündelik hayatta farklı şekillerde karşımıza çıkan bir 'sorun' olmaktan öte, artık yerkürenin hastalık, iklim gibi ağır tepkilerle varlığını göstermesine dönüşmüştür. Yerkürenin huzursuzluğu ve yaşamsal acısı gündelik yaşamda insana ağır bedeller ödeterek kendi varlığını hissettirmeye başlamıştır. Buna karşın Latour (2018)'un deyimiyle, küreselleşme rüyası yerini doğaya karşı özenle ve korkuyla yaklaşımı zorunlu kılmış, hatta inşa etmiştir. Bugün anti-ekolojik alışkanlıklar olmakla birlikte, ekolojik kaygılar gündelik insan ve insan olmayan varlıklar arasındaki ilişkiyi yeniden düzenlemiştir. Bu bağlamda, kitapta alterbiyopolitika bir kavram olarak ekolojik bir hareket etrafında doğa ile birlikte hareket etmeyi ve ekolojik yaşamı fark etmeyi önerir. Permakültür bu kolektif ekolojik hareketin doğayla birlikte hareket etmesini düzenler. Aynı şekilde, permakültür "doğaya dönüşü" belli ideallere indirgmeden etik bağlılık veya yaşam tarzlarını etik mesele haline getirerek gelenekselleşmiş ekolojik tüketimin konforunu bozmayı amaç edinir (Puig de la Bellacasa, 2017: 22). Puig de la Bellacasa'ya göre post-yapısalcılıkta gelenek-ötesini düşünmek permakültür hareketleri ile başka tür bir etik anlayışı ve sorumlu varlığı mümkün kılar. Burada tasavvur edilen etik ve kurtuluş bireysel ahlaktan öte kolektif angajman ve itinaya dönüşmekle mümkündür. Ekolojik dünyayı veya insandan öte dünyaları görmekle bu etik, yaşamın devamını ve bakımını etraflıca sağlar; dolayısıyla yerkürenin ve ekolojinin yaşamı da biyopolitikanın meselesi olur.

Puig de la Bellacasa burada yaşamı gündelik hayatın devamı olarak da ele alır; sadece ekolojiye bir sistem olarak bakmamakta; hatta bunu çok da mevzu etmemektedir. İnsan ve yeryüzünün ilişkisine yönelik gündelik akışı sağlayacak yaşamsal bir dönüşümü serimlemektedir. Dolayısıyla permakültür doğaya ilişkin bilgiye ihtiyaç duyan bir varoluşun kolektif etiğini tarif eder. Bu, feminist etiğin de önerdiği gündelik ekolojik alışkanlıkların ve eylemlerin doğal bir sorumluluk anlayışı ile sağlanması gerektiği ve herhangi bir türün (veya ırkın, cinsiyetin her çeşit bakımı bir zorunluluk olarak üstlenmeden) doğaya ve ortak yaşama görevlerinin iktidar, hiyerarşi ve baskı ile değil; etik-estetik pratiklerle kazanılmasıdır. Bu, topraktaki solucanın doğa için işlevinden farklı olarak insan bilgiyle ve mütevazı bir kalkışma ile dünyanın yükünden kendi payına düşen bir parçayı alır (Puig de la Bellacasa , 2017: 56). Bu tam da kolektif etiğin aidiyetler ve sahip olunanlar üzerinde karşılıklı hazır ve uyumlu olma sorumluluğunun gereğidir. Bir bakıma biyopolitikanın insan merkezli kendilik kuralının değişmesi gereken yeni bir biyosiyasetle; yani alterbiyosiyaset olarak, insan türünü kolektif bir yetkilendirme ile diğer canlılara ve varlıklara karşılıklı ilişkiler akışında bağlar ve yaşamları birbirinin içine geçirir. Adeta yaşamlar birbirine örülmüştür. Toprağın yok olması, solucanın yok olması veya suyun yok olması insanı da yok eder, sağlığını bozar, düzeni dağıtır. Kolektif politik etik nihayetinde, tek bir yaşam değil insan ve insan olmayan arasındaki tüm yaşamları ve dünyaları umut çoğaltan bağlarla ve damarlarla birbirinde yeşertir, güçlendirir. Puig de la Bellacasa'ya göre bu insan topluluğu olmaktan çok daha öte ve fazla bir şeydir. Bu önemsemenin öğrenilmesidir ki bunu öğrendikten sonra insan olmayan tür ve varlıklara ilişkin bilgiyi üretmek de söz konusu olur. Nitekim önemseme ve bakım, insan olmayanın yaşamına dair problem ve sorunlarına da çözüm ve iyileştirme sunmayı mümkün kılar. Bir bakıma 'şeylerin' ihtiyacını fark etme ve tanıma aynı zamanda "ötekiyle düşünmeyi" de öğreten bir özeni ve önemsemeyi gerekli kılar (Puig de la Bellacasa, 2017: 86)

Bu bağlamda, içinden geçtiğimiz zamanlarda bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel çeşitli ekolojik uygulamalar ve toprağı yeniden şekillendiren materyaller toprağın özünü, ihtiyaçlarını bilerek ve anlayarak geliştirilmektedir. Toprak insanın insan da toprağın bir parçası olduğu bilgisiyle toprak işlenmekte ve ondan ürün beklenmektedir. Başka bir ifadeyle, toprağa artık daha çok özen gösterilmesi gerektiği ve hatta toprağın da dinlenmesi gerektiği onun ürün veya gıda vermemesiyle fark edilir. Puig de la Bellacasa tabii ki önemli bir ayrıntının altını çizerek verimsizliğe neden olan aşırı verim hedefli müdahaleleri de üretimci dürtü tarafından toprağın yapısını bozduğunu ve bunun toprağa kötü muamele olduğunu

belirtmiştir. Bunun sonucu olarak, acil bakıma muhtaç ekolojiler ve tükenmeleri an meselesi olan organizmalar ve canlılar kasvetli, umutsuz bir gelecekle aşırı üretimi insanın kaygı ve korkularını harekete geçirmiştir. Bu durumda, insan ‘verim’ odaklı bir endişe ile teknolojik ve bilimsel olanakları zorlayarak hızlı bir şekilde toprağı ve ekolojik ilişkileri düzeltmeyi istemiş; ve fakat karşılığında doğadan ve topraktan daha sert bir ‘yokluk’ almıştır. Bu bağlamda, Puig de la Bellacasa’nın önemseme üzerine iddia ettiği sav bir kez daha etik-politik bir değişimin gerekliliğini doğrulamıştır. Başka bir deyişle, insanın zaman isteyen, hızlı olmayan, doğaya verdiği zararı gün be gün fark ederek özenle ve itinayla toprağı işlemek gerektiğı bilgisini varoluşsal deneyimle ortaya çıkarmıştır. Bu noktada, permakültürler etik ve duygusal, bakımı gerektiren, itina isteyen ekolojiler olarak ortaya çıkar. Permakültür pratikler öğretmeyi, kolektif çalışmayı, ekososyal hareketi, kaynak kullanımını da içeren etik bir yaşamı vaat eder (Puig de la Bellacasa, 2017: 127). Dolayısıyla, salt üretim amaçlı teknolojik ve bilimsel müdahaleler hızlı iyileşmeye ve yaşamların bağımlı güçlendirmeye izin vermemektedir. O yüzden alternatif ekolojik kültürler ve toprakla zamana yayılmış ilişkiler, toprağı beklemek ve anlamak permakültürel bir pratik ve yeni bir etiğe dönüşmektedir ve Puig de la Bellacasa eşsiz çalışması bunu oldukça akıcı bir netlikte ortaya koyar. Permakültür doğanın izlerini takip ederek sürdürülebilir yaşam alanı inşasıdır (Puig de la Bellacasa, 2017: 127). Bu yaşam alanı herkes ve her ‘şey’ için gereklidir.

Sonuç

Teknolojik gelişmelerin hızı ve doğa ile olan ilişkinin zamansal gelişimi yeni ufuklara ve düşüncelere yol verirken Puig de la Bellacasa’nın kitabı, yeni bir özelliğın ekolojik kültürel bileşenlerle şekillendiğini ve kolektif etiğın yaşama yönelik bir iyileşme ve iyileştirmeye ortak bir mesele odağında —insan-merkezli halinden çıkarak— harekete geçilmesi gerektiğini gösterir.

Kaynakça

Brons, R. (2019). Reframing Care – Reading María Puig de laBellacasa ‘Matters of Care Speculative Ethicsin More Than Human Worlds’. *Ethics of Care- Sharings Views on Good Care*. Son Erişim 01.10.2022. <https://ethicsofcare.org/reframing-care-reading-maria-puig-de-la-bellacasa-matters-of-care-speculative-ethics-in-more-than-human-worlds/>

Crabu, S. (2019), Review of *Matters of Care. Speculative Ethics in More Than Human Worlds*. *Tecnoscienza*, 10 (2), pp. 182-186

Foucault, M. (1986), *The History of Sexuality: The Care of the Self. Volume III* .(trn. R. Hurleys). New York: Pantheon Books.

Latour, B. (2018), *Down to Earth: Politics in the New Climatic Regime*. (trn.C. Porter) Polity Press

McMaster, J. (2017), Matters of care: speculative ethics in more than human worlds, *Women & Performance: a journal of feminist theory*, 27(3), pp. 352-355, DOI: 10.1080/0740770X.2017.1364942

Puig de la Bellacasa, M.(2017), *Matters of Care: Speculative Ethics in More Than Human Worlds*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press

Türer, P. (2020), María Puig de la Bellacasa, *Matters of Care: Speculative Ethics in More Than Human Worlds*. [Somatechnics](https://doi.org/10.3366/soma.2020.0332), 10(3), pp. 423-428. DOI:[10.3366/soma.2020.0332](https://doi.org/10.3366/soma.2020.0332)